

оцениваются недостатки и перспективы совершенствования государственного управления в упомянутой сфере.

Ключевые слова: политика памяти, деятельность президента, карта «памяти», места «памяти».

Fedoriv K. Institute of Presidency as mechanism of realization politics of memory (example of Ukraine)

Politics of memory - this is an extraordinarily powerful mean which influences on perception of the world of person and citizen. Understanding it, power successfully tries to form the vision of this phenomenon. Therefore, in the article, author analyzes becoming and modern state of public policy of memory is analysed in Ukraine through the prism of activity of institute of presidency, failings and prospects of perfection of state administration are estimated in the mentioned sphere.

Keywords: politics of memory, the activities of the President, card «memory» place «memory».

УДК 321.013(477)

Чижова Олена Михайлівна,
кандидат політичних наук, доцент кафедри методики викладання
соціально-гуманітарних дисциплін НПУ імені М.П. Драгоманова

**РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ
ТА ПОЛІТИЧНИЙ ПРАГМАТИЗМ**

Отже, за сучасних умов кризи всіх сфер життя українського суспільства дослідження особливостей розвитку державно-владних відносин та політичного прагматизму можуть стати відповіддю на питання, як знайти вихід із ситуації, що склалася, як побудувати демократичне, громадянське суспільство.

Ключові слова: влада, громадянське суспільство, держава, політичний прагматизм.

Центральними питаннями політичних процесів в Україні є становлення нових політичних структур та нової системи економічних і соціальних відносин, кінцева мета яких - це максимально сприятливі умови для самореалізації особистості кожного громадянина української держави та забезпечення відповідного цивілізованого рівня свободи, а також прискорення формування демократичного, громадянського суспільства [3, с. 125].

Бажання більшості українського суспільства жити у демократичній, правовій державі є життєво необхідною, а потреба мати лідерів, політиків, здатних прискорити процес розбудови такого суспільства виступає досить актуальною домінуючою проблемою. Отже, постає проблема формування сучасної української еліти, її спроможності не просто самореалізуватися, а й служити власному народові, українській державі.

Політична діяльність лідерів-політиків сьогодні в Україні спрямована на завоювання і утримання контролю над таким специфічним ринком, яким є ринок влади, а тому відбувається боротьба загалом за контроль над політикою, владою та іншими сферами суспільної діяльності.

І громадянське суспільство, і держава функціонують для задоволення потреб та інтересів людини. Громадянським суспільством слід назвати таке суспільство, в якому головною діючою особою є громадянин як автономна особа. Держава, в свою чергу, функціонує через свої владні органи, які значно впливають на формування і розвиток громадянського суспільства.

Отже, метою даної статті є пояснення сутності впливу аполітичного прагматизму на формування інститутів українського громадянського суспільства, а також пропонуються шляхи вирішення проблеми недосконалості умов, що забезпечують формування громадянського суспільства у правовій державі, якою повинна стати Україна.

Для того, щоб з'ясувати ці проблемні питання, слід пояснити значення і сутність політичного прагматизму.

Політичний прагматизм (від грец. *pragmatos* - справа, дія) - властивість політичної діяльності, за якої головним критерієм і чинником стає досягнення поставленої мети [6, с. 171].

Політичний прагматизм характеризується жорсткістю, а іноді використанням аморальних та протизаконних засобів, що далеко не завжди дає бажані наслідки. Політичний прагматизм – це, насамперед, теорія про доцільну діяльність людини, важливими принципами якої є: справа, потреба практичних дій, матеріальний інтерес тощо. З позиції політичного прагматизму, суть демократії, демократичного суспільства полягає в умінні компетентно робити справу в процесі вільного необмеженого експериментування [4, с. 536].

Доктрину прагматизму розробляло багато науковців: Ч. Пірс, Дж. Дьюї, У. Джемс, Ф.К. Шиллер, Дж.Г. Мід, які по-різному тлумачать поняття «політичний прагматизм», але всі схилиються до думки, що політичний прагматизм дуже часто зустрічається на практиці.

Політичний прагматизм притаманний суб'єктам політичної влади.

Проблема громадянського суспільства надзвичайно складна. Так, за всі роки незалежності було засвідчено, що ефективна робота політичної системи, нормальне функціонування економіки, добробут громадян можливі тільки за умов залучення громадської ініціативи до всіх без винятку сфер життя [1, с. 39].

Більшість вчених поділяють думку про те, що громадянське суспільство і держава - це дві складові, які взаємодоповнюють одна одну, інші вчені - громадянське суспільство є основою формування держави.

На нашу думку, громадянське суспільство є результатом зміни станів соціального процесу, тобто новим етапом у функціонуванні і розвитку суспільства як соціальної системи.

Процес становлення в Україні громадянського суспільства є багатоаспектним, динамічним й багатоманітним, тобто громадянське суспільство - це стан упорядкування суспільства в інтересах кожної людини і цей процес проходить у всіх сферах суспільного політичного життя.

Зокрема, у політичній сфері громадянське суспільство повинне забезпечувати всім своїм громадянам вільну участь у державних і громадських справах. Держава і громадяни, за наявності закону і рівності перед ним, мають спільний інтерес і реалізують його, тобто, створюється демократична правова держава, в якій ці інтереси реалізуються на основі міжнародно визнаних норм [2, с. 97], що сьогодні відбувається в Україні під впливом дії політичного прагматизму.

При цьому мільйони громадян добровільно, з надією і сподіваннями довіряють політичним лідерам досить велику частину своїх політико-владних повноважень і прав. Такими політичними лідерами є державні діячі, керівники політичних партій, об'єднань, громадських організацій, блоків тощо [1, с. 41].

В Україні була ідея створення такої правової демократичної держави ще за часів становлення незалежності, коли формування громадянського суспільства було одним з пріоритетних програмних завдань; його було проголошено в Декларації про державний суверенітет України. Створення громадянського суспільства передбачено також у програмних документах деяких політичних партій.

Проте надалі інтерес до цієї програми був не такий вже актуальний, оскільки розпочалася запекла боротьба протилежних політичних сил за владу. Дуже багато обіцянок звучало і звучить сьогодні при зверненнях до народу, а коли потрібна братися до діла, то

політичні лідери чомусь забувають про свої обіцянки. Ось це і є прояв політичного прагматизму.

В Україні сьогодні відбувається поступовий процес становлення громадянського суспільства, який ще дуже далекий від завершення; вже сформовані органи влади різного рівня, але вони поки що не можуть вивести Україну із системної кризи, а тому, як бачимо, громадяни відчужені від держави, влади і політики.

Для громадянського суспільства характерна система представництва інтересів різних груп населення у вигляді політичних партій, що виражають інтереси певних соціальних груп. На сьогодні політичні партії не достатньо сприяють належному встановленню зв'язку між державою і громадянами [2, с. 43].

Чинниками формування громадянського суспільства є: вільні та альтернативні політичні вибори, референдуми, незалежні (насамперед, від органів влади) засоби масової інформації, розвиток місцевого самоврядування, політичні партії, здатні забезпечувати та представляти групові інтереси.

Розвинуте громадянське суспільство створює умови для вільної самореалізації індивідів та їх різних об'єднань, утримує державу від придушення суспільства, робить її демократичною і правовою. Це суспільство громадян з високим рівнем економічних, соціальних, політичних властивостей, суспільство рівноправних громадян, яке не залежить від держави, а взаємодіє з нею.

У Конституції України закладено важливі принципи народовладдя, розподілу функцій різних гілок влади, верховенства права, які покликані забезпечити реалізацію прав і свобод людини. Однак, від теорії до практики, від принципів Конституції до втілення їх в життя - складний і тривалий шлях [3, с. 221].

Наприклад, принцип верховенства права є одним з провідних у функціонуванні сучасного цивілізованого громадянського суспільства, він визначає взаємовідносини держави, її органів і громадянського суспільства, зокрема, у сфері реалізації політичних і соціальних прав і свобод людини. Однак, на практиці порушення цих прав і свобод стало значним явищем. З огляду на це проблема дії політичного прагматизму в період формування громадянського суспільства і органів державної влади в Україні є актуальною.

Як же пов'язані політичний прагматизм і формування громадянського суспільства?

Як приклад, прояву політичного прагматизму, сприяють Депутати Верховної Ради України як представники Українського народу та політичної еліти в державі, які в умовах виборчої компанії складають свої програми національного розвитку держави, багато обіцяють для розвитку громадянського суспільства в Україні.

Головні політичні опоненти сьогодні в нашій державі налаштовані на рішучу і безкомпромісну боротьбу за місця і українському парламенті, хоча, і при таких умовах, надії на краще не покидають людей, про що свідчить висока активність населення під час виборчих перегонів, що яскраво демонструють демократичні прагнення та прагнення громадянського суспільства.

В ході передвиборчої компанії представники політичної еліти вкотре демонструють відсутність толерантності до поглядів опонентів, ідейну нетерпимість, конфліктність, установку на перемогу над суперником за будь-яку ціну. Вони дають людям надію і її не виправдовують, користуються людською довірою, але прав та інтересів українського народу ніхто не враховує.

На засіданнях у Верховній Раді України при найменшому непорозумінні, а також при різноголосії у своїх поглядах представники еліти (політики) некоректно себе поведуть і вирішують не загальнодержавні питання, а особисті інтереси. А саме головне те, що здебільшого не застосовується відповідальність за правопорушення, яка закріплена в законі.

Підкреслимо: народному депутату гарантується депутатська недоторканність на весь строк здійснення депутатських повноважень, він не може бути без згоди Верховної Ради України притягнутий до кримінальної відповідальності, затриманий чи заарештований. Один

з елементів правового статусу народного депутата України, важлива правова гарантія його діяльності.

Але коли ми звернемо увагу на поведінку народних обранців, то побачимо, що вини використовують депутатську недоторканість за власними бажаннями і не розуміють, що це тільки для їхніх службових повноважень.

Варто зауважити, що громадянське суспільство не створюється за день або декілька місяців, а тому ми звернемося до минулого, а саме до тих років, які увійшли до історії України як Помаранчева революція (2004-2005 рр.).

Помаранчева революція стала індикатором росту національної самосвідомості широких народних мас, визначальною подією у прагненні українського народу до свободи і формування громадянського суспільства, вона здійснила вагомий вплив на становлення інститутів громадянського суспільства та демократизацію суспільних відносин.

Поведінка людей на вулицях та майданах міст і населених пунктів України під час революційних подій свідчила про високий рівень їхньої зрілості. А спонукало їх до цього переконання у здатності реально вилинути на події, які відбуваються в країні.

На думку багатьох вчених, Помаранчева революція не підлягає під ознаки класичної революції, оскільки не відбулося кардинальних змін в економіці, в системі владних відносин, але вказана революція здійснила вирішальний вплив на долю подальшого формування громадянського суспільства, - люди і суспільство після революції стали іншими, повірили своїм обранцям, пішли на майдан підтримувати їх, жертвували своїм здоров'ям, сном, вільним часом. У них була надія зміни на краще майбутнє. Ці події нагадують сьогодишню Україну (Євро.Майдан).

Особливу увагу звертаємо на те, що при боротьбі трьох осіб за посаду Президента України все суспільство живе в очікуванні і ніхто не залишається байдужим до цього.

Але зухвалі випадки фальсифікації виборів, наруга над законним правом народу на власне волевиявлення сьогодні здивували масову свідомість, народ зрозумів, що сам факт масового безладдя став можливим лише поза суспільно-правового контролю.

Під час революції народ сподівався на лідера загальнонаціонального масштабу, який знайшов би ту модель поведінки, яка імпонувала б більшості народу. І вирішальну роль у визначенні такого переможця повинна відіграти організована частина громадянського суспільства, яке не бажає втратити надію і не хоче зневіритися в своїх сподіваннях.

Серед української політичної влади найкомфортніше почуваються ті її представники, які встигли не лише прихопити власність, а й забезпечити свою сім'ю, влаштувати дітей на навчання чи проживання за кордоном, їхнє майбутнє вирішене і гарантоване на відміну від проблем вкрай потрібної нині інтелектуальної еліти - вчених, діячів культури і мистецтва [5, с. 206].

Отже, саме таке відношення до людей і є вияв політичного прагматизму на етапі формування громадянського суспільства, бо, як ми бачимо, суб'єкти політичної влади при досягненні своєї мети не враховують інтереси суспільства, вони маніпулюють суспільним життям, їхня мета – жити ще краще, а для українського суспільства - це чинник формування громадянського суспільства та утвердження його у правовій державі.

Якщо ж дивитися на сучасний стан громадянського суспільства, то, на нашу думку, не створені умови для його подальшого формування і розвитку. Сьогодні в Україні чітко виражена дія політичного прагматизму, хоча по телебаченню ведучі новин та різних політичних програм пропонують різні виходи з кризи і політично, і економічної.

Насамперед, потрібно забезпечити широку відкритість суспільства, гласність і свободу слова, які б нікому не давали переваг у володінні засобами масової інформації, які незалежні (насамперед, від органів влади) і є одним із чинників формування громадянського суспільства в нашій країні.

Кореспонденти газет та журналів пишуть статті виключно ті, які їм дозволяють друкувати, а якщо і знаходяться сміливці і критикують сучасний стан життя в країні, то їх за

це можуть звільнити з роботи, а це тому, що більшість видавництв преси знаходяться у власності можновладців, або ж поширюється та поглиблюється корумпованість в державі. Важливо, щоб в Україні процвітала незалежна свобода слова.

Отже, вплив політичного прагматизму на громадянське суспільство очевидний, хоча всі тенденції розвитку громадянського суспільства придушуються політичною елітою, яка не бере до уваги життя людей, а просто керує ними за власним сценарієм.

Таким чином, в Україні значно зменшені можливості політичного, економічного і соціального захисту цілого громадянського суспільства та окремих індивідів від політичної еліти, яка не тільки прагне скористатися ситуацією у своїх інтересах, а й зазіхає на економічні та соціальні права. Держава, як гарант цивілізованих економічних, політичних, правових і соціальних відносин, має зберігати свій потенціал.

В сучасних умовах українській державі і громадянському суспільству необхідно утверджувати верховенство права. На жаль, цей принцип записаний лише на папері, а його потрібно застосовувати на практиці.

В державі досі нема дієвої і ефективної судової системи. Як наслідок, чимало справ щодо захисту особистих прав і гідності громадян вирішуються не кваліфіковано, а розгляд деяких із них настільки зволікається, що втрачається будь-який сенс. Тому потрібно також вдосконалювати судову систему країни.

Головною гарантією прав громадян є достатній розвиток матеріального і духовного виробництва, засобів культури, преси, громадянських організацій. На жаль, на конституційно-правовому рівні ці питання поки що як слід не врегульовано, а у їх вирішенні відчувається очевидна диспропорція: державні структури мають певну матеріальну і політичну підтримку, а основні інститути громадянського суспільстві переживають не найкращі часи. Потрібно зосереджувати увагу на розвитку цих інститутів, оскільки держава не може існувати без громадянського суспільства. В цьому чітко простежується дія політичного прагматизму.

Отже, політичний прагматизм торкається всіх сфер життя українського народу, а звідси слід забезпечити відповідальність політичної еліти за свої вчинки перед громадянським суспільством. Необхідно вдосконалювати систему розвитку і функціонування українського громадянського суспільства таким чином, щоб забезпечувати його інтереси як в цілому, так і інтереси окремого індивіда в ньому.

Література:

1. Бойчук М.А. Влада і громадянське суспільство: механізм взаємодії / М.А. Бойчук. – К.: ТОВ «Атлант ЮЕмСІ», 2009. – 207 с.
2. Бортніков В.І. Політична участь і демократія: Українські реалії: Монографія/ В.І. Бортніков. – Луцьк: РВВ «Вежа», 2007. – 524 с.
3. Політологічний енциклопедичний словник/ за ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенка. – Київ, вид-во «Генеза», 2004. – 735 с.
4. Політична система інституту громадянського суспільства в сучасній Україні: навч. посібник/ Ф.М. Рудич, Р.В. Балабан, Ю.С. Гунжуров та ін. – К.: Либідь, 2008. – 440 с.
5. Політологія [Текст]: навчальний посібник/ В.І. Штанько, Н.В. Чорна, Т.Г. Авксентьева, Л.А. Тіхонова. – 2-ге видання, перероблене та доповнене. – К.: Видавництво «Фірма «ІНКОС», Центр учбової літератури, 2007. – 288 с.
6. Філософія політики: Короткий енцикл. словник/ Авт.-упоряд.: Андрущенко В.П. та ін. – К.: Знання України, 2002. – 670 с.

Чижова Е. М. Реалии сегодняшнего украинского государства и политический прагматизм

Таким образом, в современных условиях кризиса всех сфер жизни украинского общества исследования особенностей развития государственно-властных отношений и

политического прагматизма могут стать ответом на вопросы, как найти выход из ситуации, которая сложилась, как построить демократическое, гражданское общество.

Ключевые слова: власть, гражданское общество, государство, политический прагматизм.

Chizhova O. Outdated Ukrainian state and political pragmatism

So, in the present situation of crisis in all spheres of Ukrainian society study the characteristics of state-government relations and political pragmatism may be the answer to the question how to find a way out of the situation to build a democratic, civil society.

Keywords: government, civil society, government, political pragmatism.

УДК 32.001.76

Шаповал Катерина Ігорівна,

студентка спеціальності «Політологія» НПУ імені М.П.Драгоманова

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ

У статті досліджуються основні напрями теорії політичної модернізації, концепції зарубіжних та вітчизняних вчених які стосуються даної проблематики, також висвітлюються основні моделі модернізації.

Ключові слова: політична модернізація, органічна та вторинна модернізація.

Аналіз складних і суперечливих політичних процесів, що відбуваються в сучасному світі, з'ясування тенденцій розвитку соціально-політичної сфери потребують глибокого осмислення теорії політичної модернізації, яка виступає в даному контексті як інструмент пояснення трансформаційних процесів, і як теоретична база щодо вироблення стратегії розвитку суспільства.

Стаття покликана розкрити сучасні теоретичні підходи щодо визначення сутності поняття політичної модернізації, проаналізувати основні концепції та моделі політичної модернізації.

Загальнотеоретичні і методологічні основи модернізації розробляли такі дослідники, як Ш. Эйзенштадт, М. Леви, Д. Эптер, С. Липсет, С. Хантингтон, С. Блэк, У. Ростоу та інші. Враховуючи відмінності їх теорій, можна виокремити також спільні позиції. Зокрема, це стосується можливості становлення суспільно-політичного ладу більш високого рівня за допомогою змін, трансформації. Теорію політичної модернізації суспільства в останні роки активно розробляють провідні російські та українські вчені Т.Алексеева, О. Ахієзер, К. Гаджиев, В.Горбатенко, Г.Ділігенський, О.Дугін, Т.Заславська, С.Ільїн, С.Катаєв, А. Мельвіль, О.Мелешкіна, М.Михальченко, О.Панарін, В.Пантін, Ф.Рудич, С.Рябов, В. Федотова та ін. Ці дослідники наголошують на цінності ідеї оновлення суспільства на ґрунті використання та збереження традиційної ідентичності.

Теорія політичної модернізації виникла в 50-х рр. XX ст., в основному щодо країн, які розвиваються. Перші концепції модернізації сформувалися в обстановці післявоєнної реконструкції, коли на політичній карті світу, переважно в Африці та Азії, утворилась велика кількість нових незалежних держав. Постає питання як пояснити процеси змін, що відбуваються в постколоніальних суспільствах, та можливість прогнозу подальших шляхів розвитку [8, с. 365].

Загальні засади теорії модернізації сформулював М. Вебер, наголошуючи, що об'єктивною тенденцією історичного процесу і сутнісною рисою сучасного світу зростання раціональності, що полягає в поступовому поширенні цілераціональності на усі сфери громадського буття. В результаті суспільство перетворюється з традиційного в сучасне, таке, що характеризується вивільненням профанної культури, зростанням ролі науки, яка стає